

VI. KRONIKA

HABILITACJA DRA ANDRZEJA AJNENKIELA

Na posiedzeniu Rady Naukowej Instytutu Historii PAN 17 listopada 1970 r. odbyło się kolokwium habilitacyjne dra Andrzeja Ajnenkiela adiunkta w Instytucie Historii PAN.

Podstawą przewodu była rozprawa habilitacyjna pt. *Spór o model parlamentaryzmu polskiego do 1926 roku*. Autor ukazując genezę i istotę modelu polskiego parlamentaryzmu pod rządami konstytucji marcowej sięgnął daleko wstecz przedstawiając kolejno: instytucje przedstawicielskie państw zaborczych i miejsce jakie przypadło w nich Polakom (rozdz. I), zagadnienie parlamentaryzmu w programach polskich stronnictw politycznych przed wybuchem I wojny światowej (rozdz. II), wizję ustrojową Polski w ujęciu stronnictw i doktryny politycznej, a także rozwiązanie, jakie przyjęte zostało na obszarze Królestwa Polskiego w okresie okupacji (rozdz. III). Autor wiele uwagi poświęcił pracy i dziełu Sejmu Ustawodawczego. Zrekonstruował dyskusję nad dwoma najbardziej kontrowersyjnymi wówczas problemami, jakimi były: sposób wyboru prezydenta i dwuizbowość parlamentu. Ukazał różnice postaw, jakie w tych dwóch węzłowych kwestiach, a także co do miejsca parlamentu w systemie władz naczelnych państwa zajmowały stronnictwa polityczne. Rozdział V objął okres od uchwalenia konstytucji marcowej do przewrotu majowego. Autor zwrócił uwagę na rolę, jaką w obronie najbardziej postępowych instytucji ustawy zasadniczej odegrał wówczas ruch robotniczy w jego reformistycznym nurcie. Rozdział ostatni poświęcił noweli konstytucyjnej z sierpnia 1926 r., wypełniając w ten sposób lukę w naszych dotychczasowych badaniach nad tym, jakże ważnym zagadnieniem prawnoustrojowym w dziejach II Rzeczypospolitej.

Recenzenci: prof. dr J. Bardach, prof. dr A. Czubiński, prof. dr K. Grzybowski i prof. dr T. Jędruszczak zgodnie zwrócili uwagę na dotychczasowy dorobek naukowy habilitanta, wyrażający się trzema książkami poświęconymi historii państwa i prawa II Rzeczypospolitej, kilkunastoma rozprawami, recenzjami, a także pracami popularnonaukowymi. Podkreślili też obfitość wykorzystanej przez autora bazy źródłowej. Wykorzystał on szeroko i gruntownie materiały archiwalne, prasę wszystkich nurtów polskiej myśli politycznej, pamiętniki i wspomnienia głównych aktorów wydarzeń, w tym również i niedrukowane, a na tym tle szeroki materiał prawnoustrojowy: projekty aktów ustawodawczych, normy prawne, parlamentaria.

Prof. dr J. Bardach uznał, że praca dra A. Ajnenkiela „stanowi poważne wzbogacenie dorobku polskiej historii najnowszej, w szczególności historii ustroju politycznego. Stanie się też w nim na pewno jedną z fundamentalnych pozycji”. Prof. dr A. Czubiński stwierdził w konkluzji, że dr A. Ajnenkiel „ukazał bardzo szczegółowo ewolucję poglądów ustrojowych poszczególnych ugrupowań politycznych oraz genezę, sposób funkcjonowania i upadek demokracji parlamentarnej [...] Jest to niewątpliwie stojąca na wysokim poziomie wyróżniająca się rozprawa”. Autor — napisał w recenzji prof. dr K. Grzybowski — „zajął się problemem najbardziej może istotnym dla dziejów II Rzeczypospolitej i okresem najbardziej istotnym.

Ujął go z punktu widzenia raczej dotąd pomijanego, pokazując koncepcje ustrojowe, spór o nie, rezultaty. Powiązał analizę wydarzeń i kierunków politycznych tego okresu z wcześniejszym okresem formowania się polskiej myśli politycznej w sposób o wiele pełniejszy niż jego poprzednicy, w sposób pełniejszy dał także ogólnoeuropejskie tło porównawcze. Dał na tej podstawie własną interpretację przyczyn takiego, a nie innego rozwoju i tendencji się w tym rozwoju ujawniających." „Rozprawa ta jest pierwszym w polskiej literaturze tak obszernym i wyczerpującym opracowaniem na ten temat” — ocenił prof. dr T. Jędruszcak.

Po przeprowadzeniu kolokwium habilitacyjnego w tajnym głosowaniu Rada Naukowa Instytutu Historii PAN przyjęła kolokwium habilitacyjne dra Andrzeja Ajnenkiela i wystąpiła o nadanie mu stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie nauk historycznych.

ANDRZEJ ZAKRZEWSKI (Warszawa)

HABILITACJA DR FILOMENY BORTKIEWICZOWEJ

W dniu 23 kwietnia 1971 r. odbyło się pod przewodnictwem dziekana doc. dra habil. Janusza Tyłmana posiedzenie Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, poświęcone habilitacji dr Filomeny Bortkiewiczowej.

Dr Filomena Bortkiewiczowa ukończyła studia prawnicze na Wydziale Prawa UŁ, uzyskując w r. 1951 stopień magistra prawa i w tymże roku została zatrudniona w Katedrze Historii Państwa i Prawa Polskiego na stanowisku st. asystenta (od 19. 10. 1955 — adiunkt, od 1. 10. 1967 — st. wykładowca).

Pracę naukową rozpoczęła pod kierunkiem prof. dr Stanisława Śreniowskiego, podejmując, w ramach zorganizowanego przezeń zespołu, badania nad sytuacją prawną chłopów pańszczyźnianych w dobrach prywatnych Królestwa Polskiego w okresie przeduwłaszczeniowym. Wyniki tych badań, opartych na rękopiśmiennym materiale archiwalnym, dotychczas w nauce nie uwzględnianym, zostały opublikowane w kilku artykułach a przede wszystkim w monografii pt. *Nadziały i powinności chłopów pańszczyźnianych w dobrach prywatnych Królestwa Polskiego*, wydanej przez Instytut Historii PAN (Warszawa 1958, s. 234).

Na podstawie tej rozprawy otrzymała decyzją Rady Wydziału Prawa UŁ z dnia 22. 1. 1960 r. tytuł doktora nauk prawnych.

Jako znawca problematyki chłopskiej włączyła się do zbiorowej pracy nad wydawnictwem źródeł, dotyczących sprawy włościańskiej w okresie walki narodowowyzwoleńczej w r. 1863. Zebrane i opracowane przez zespół materiały zostały wydane pod redakcją S. Kieniewicza w tomie pt. *Chłopi i sprawa chłopska w powstaniu styczniowym. Materiały z terenu guberni radomskiej*. Wrocław-Warszawa-Kraków 1962. Praca ta została ogłoszona wspólnie przez Instytut Historii PAN i Instytut Słowianoznawstwa Akademii Nauk ZSRR.

Drugi nurt zainteresowań dr Bortkiewiczowej to historia wiejskiego prawa prywatnego w Polsce przedrozbiorowej. W wyniku badań, których podstawą źródłową były ogłoszone drukiem wiejskie księgi sądowe głównie z XVI - XVIII w., ukazały się drukiem cztery publikacje: *Litkup w świetle ksiąg sądowych wiejskich* (1965), *Akt litkupu i jego znaczenie przy pozbyciu nieruchomości chłopskich* (1966), *Wyzwalanie roli w świetle średniowiecznych zapisek księgi sądowej wsi Krościenka* (1966), *Rękojemstwo w życiu prawnym wsi małopolskiej w XVI - XVIII w.* (1970).

Głównym owocem studiów nad wiejskim prawem prywatnym jest rozprawa habilitacyjna pt. *Alienacje nieruchomości w prawie wiejskim w Małopolsce (XV - XVIII w.)*. Jej recenzentami byli prof. dr Adam Vetulani (UJ), prof. dr Zdzisław

Kaczmarczyk (UAM), prof. dr Józef Matuszewski (UŁ), doc. dr habil. Henryk Grajewski (UŁ). Wszyscy recenzenci ocenili wysoko walory pracy, wybór tematu i zastosowaną metodę badawczą. Zgodnie uznali, że praca w pełni odpowiada wymogom stawianym rozprawom habilitacyjnym. Pozytywnie ocenili także dotychczasowy dorobek badawczy habilitantki.

W głosowaniu tajnym Rada Wydziału jednomyślnie przyjęła kolokwium habilitacyjne dr Filomeny Bortkiewiczowej i postanowiła nadać jej stopień doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie historii państwa i prawa polskiego.

ZYGFRYD RYMASZEWSKI (Łódź)

OBRONA PRACY DOKTORSKIEJ MGRA JÓZEFA CIĄGWY

W dniu 5 lipca 1971 r. odbyło się posiedzenie Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, poświęcone obronie pracy doktorskiej mgr Józefa Ciągwy, starszego asystenta w Zakładzie Historii Doktryn Politycznych i Prawnych UŚl. Doktorant przedstawił rozprawę pt. *Słowacka ideologia narodowa na przełomie: Ľudovít Štúr (1834 - 1856)*. Promotorem pracy był prof. dr Jan Baszkiewicz (UŚl), recenzentami doc. dr hab. Karol Jonca (UWrocł.) i doc. dr hab. Henryk Olszewski (UAM).

W tajnym głosowaniu Rada Wydziału Prawa i Administracji UŚl. nadała jednomyślnie mgrowi Józefowi Ciągwie stopień naukowy doktora nauk prawnych.

ADAM LITYŃSKI (Katowice)